ТЕМИ ОТ МЕДИИТЕ
02.11.2026 г.

Асоциация на индустриалния капитал в България в медиите

АИКБ

√ АИКБ постави акцент върху подкрепата за малките и средните предприятия на заседание на Консултативния съвет към ББР

Добрин Иванов, изпълнителен заместник-председател на Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ) и представител на организацията в Консултативния съвет към Надзорния съвет на Българската банка за развитие (ББР), участва в заседание, посветено на финансовите резултати на банката и възможностите за разширяване на подкрепата за българския бизнес.

В рамките на заседанието Иванов поздрави новото ръководство на ББР и му пожела успех в изпълнението на поставените цели.

В изказването си той обърна внимание на ролята на гаранционните механизми за улесняване на достъпа на малките и средните предприятия до финансиране, включително в земеделския сектор.

По време на заседанието бяха представени и актуалните инициативи на ББР за подобряване на условията за кредитиране и насърчаване на инвестициите в българската икономика.

Достъпът до финансов ресурс остава ключов фактор за развитието на предприятията, реализирането на нови инвестиции и повишаването на конкурентоспособността на българския бизнес.

Университет за национално и световно стопанство

√ Дискусионен форум „Образование, институции и бизнес: партньорство за устойчиво и социално отговорно бъдеще“ разгледа предизвикателствата пред образованието и уменията на бъдещето

Катедра „Човешки ресурси и социална защита“ и Центърът за социални изследвания, иновации и развитие на човешките ресурси проведоха дискусионен форум, на който обсъдиха предизвикателствата пред образованието, потребностите на пазара на труда и възможностите за устойчиво партньорство между висшите училища, институциите и бизнеса.

При откриването на форума доц. д-р Тодор Тодоров, директор на Научноизследователския център за социални изследвания, иновации и развитие на човешките ресурси и ръководител на катедра „Човешки ресурси и социална защита“, приветства участниците и гостите и подчерта значението на диалога между образованието, институциите и бизнеса. Той посочи, че дискусиите ще се фокусират в три направления – уменията на бъдещето, социално отговорните политики за хората и партньорствата за социална сигурност и обществено развитие. Доц. Тодоров изтъкна, че целта на форума е чрез обмен на опит и професионални гледни точки, да се очертаят конкретни възможности за съвместни действия. Той благодари на присъстващите за участието и пожела ползотворна дискусия.

Първият панел – „Образованието и уменията на бъдещето“, беше модериран от доц. д-р Тодор Тодоров. В него участваха Яна Йотова-Бакалова, началник отдел „Стратегическо планиране и политики за развитие“ в дирекция „Висше образование“ на Министерството на образованието и науката; доц. д-р Александра Равначка от Института за изследване на населението и човека при БАН; доц. д-р Валери Апостолов, конфедерален секретар и председател на синдикат „Висше образование“ към КТ „Подкрепа“ и преподавател в Катедрата; **Росица Стелиянова, директор „Програми и проекти“ в Асоциацията на индустриалния капитал в България**; и д-р Ирина Димитрова, национален експерт по професионално образование и обучение към Центъра за развитие на човешките ресурси и старши изследовател в мрежата ReferNet на Cedefop. Дискусията

обхвана връзката между образованието и пазара на труда, изкуствения интелект и дигиталните умения, ученето през целия живот, подготовката и мотивацията на младите хора и ролята на университетите.
Вторият панел, с модератор проф. д-р Мирослава Пейчева от катедра „Човешки ресурси и социална защита“, беше на тема „Социална отговорност и устойчиви политики за хората“. Своите гледни точки представиха Даринка Георгиева, изпълнителен директор на Българската мрежа на Глобалния договор на ООН; Елена Каменова, главен експерт в отдел „Социална икономика и социална отговорност“ на Министерството на труда и социалната политика; проф. д.н. Евгени Евгениев от Университета по застраховане и финанси и катедра „Човешки ресурси и социална защита“ при УНСС; Емил Минев, изпълнителен директор на Българската асоциация за управление на хора; и Меглена Югова, мениджър „Привличане на таланти“ в „Електра Еъруейс“ ООД. Участниците обсъдиха устойчивите практики за управление на човешките ресурси, социалната отговорност, достойния труд, многообразието, справедливостта и приобщаването, както и управлението на стреса и психичното здраве.
Третият панел – „Социална сигурност и партньорства за обществено развитие“, беше с модератор доц. д.н. Ирена Маркова от катедра „Човешки ресурси и социална защита“. В него се включиха Веселин Ангелов, член на Управителния съвет на Асоциацията на българските застрахователи и изпълнителен директор и член на Съвета на директорите на ЗАД „Алианц България“; Росица Вартоник, съветник „Публични политики“ в Асоциацията на българските застрахователи и член на фондация „Проф. д-р В. Гаврийски“; Евелина Милтенова, председател на Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване; проф. д.н. Мариела Деливерска, научен секретар на Университета по застраховане и финанси; и доц. д-р Ралица Пандурска от Катедрата. Разговорът беше насочен към социалните рискове, демографската криза и променящия се свят на труда, взаимодействието между обществото осигуряване, допълнителното пенсионно осигуряване и застраховането, както и ролята на бизнеса за дългосрочната сигурност на служителите. Сред обсъжданите теми бяха също партньорствата за достъпни социални услуги и социално включване и повишаването на осигурителната, застрахователната и финансовата грамотност.

Bloomberg TV Bulgaria

√ Бизнесът към властта: Резки данъчни промени ще имат непредвидими последствия
България има яснота за политическото си ръководство след балотажа за президент, но остава въпросът какъв хоризонт се открива пред икономиката и в частност пред малкия и среден бизнес. Бизнес средата остава обвързана с множество неясноти и предизвикателства, коментира **Елеонора Негулова, председател на Националното сдружение на малкия и среден бизнес и член на НС на Асоциация на индустриалния капитал в България, в предаването "Бизнес старт" с водеща Роселина Петкова.**
Сигналите, които се излъчват към предприемаческата общност на този етап, не са еднозначни и последователни. Бизнесът наблюдава противоречиви дискусии около минималната работна заплата, каскадното увеличаване на осигуровките и неясните перспективи пред местните данъци и такси, обвързани с планираното повишаване на данъчните оценки на имотите.
Негулова подчерта, че за чуждестранните и местните инвеститори са нужни предвидими послания в контекста на европейското развитие на страната:
„Тези послания трябва да бъдат последователни, трябва да бъдат предвидими и най-вече да бъдат в контекста на едно общо виждане за посоката на развитие на страната в рамките на Европейския съюз... Сега идва време да се валоризират тези процеси, но те в много голяма степен ще зависят от капацитета на управляващите.“
Политическа стабилност и предвидима среда
Политическата стабилност е пряко обвързана с икономическата предвидимост. Предприемачите очакват от новата президентска институция и изпълнителната власт ясна визия, която да успокои пазарите. Липсата на дългосрочна предвидимост затруднява планирането, особено в условията на геополитическо напрежение и динамични промени в макросредата, каза Негулова.
Крачката от декларациите към реалните политики е критична. Управляващите поемат сериозни заявки за реформи, но малкият бизнес очаква те да се трансформират в прагматични решения през държавния бюджет и специализирани мерки. Нужен е постоянен диалог между институциите и икономическите субекти, за да се гарантира, че законодателните промени няма да блокират стопанската активност.

МСП у нас функционират в постоянен режим на турбулентност. За разлика от големите корпорации, над 44% от малките предприятия са семеен бизнес, а над 100 000 са микрофирмите и самоосигуряващите се лица с 1-2 служители. Тези структури нямат специализирани отдели за анализи и прогнози – всичко се управлява на микрониво от самите собственици.
„Всичко това се прави от собствениците на малките предприятия... И тук вече идва моментът, в който много от нас трябва да вземат решение как да продължат, как да се променят стратегиите за работа, защото в крайна сметка изходите са два: или успяваш да се справиш... или трябва да спреш временно или за по-дълго.“

Достъп до финансиране за малкия и средния бизнес

Достъпът до финансов ресурс остава ключова спирачка или ускорител за растежа. Предприемачите разчитат на банково финансиране, чийто хоризонт е по-кратък и бърз, или на европейски и национални програми, коментира Негулова.
Наблюдава се тенденция, че по-опитните компании, натрупали капацитет през годините, усвояват публични средства много по-успешно. Бизнесът в селските райони и малките общини обаче страдат от липса на структури за подкрепа. Схемите често изискват висок процент собствено съфинансиране (около 50%), което на фона на свитите маржове затруднява инвестиционната активност.
Административната тежест продължава да тежи на малкия бизнес. Въпреки заявките за опростяване на регулациите, експертите настояват за стриктно прилагане на европейския принцип „Мисли първо за малките“ (Small Business Act).
Всяка нова мярка или законодателна инициатива трябва да преминава през задължителен тест за въздействие върху МСП.
Допълнително предизвикателство е дигитализацията – електронните услуги на държавата остават тромави и разпокъсани, а дигиталните умения в региони като Северозападна България все още не са на необходимото ниво, коментира Негулова.

Енергийните цени

Енергийният компонент е сред най-тежките пера в себестойността на продукцията. Цените на горивата и електроенергията остават на високи нива, без изгледи за съществено понижение през зимния сезон, което се подсилва и от геополитическите рискове в Черноморския регион.
„По отношение на електрическата енергия ситуацията е същата... [Цената] скача толкова високо, че в един момент стига абсурдни нива. Така че и в двете посоки правителството трябва да намери инструменти да подкрепя бизнеса, защото бизнесът е този, който пълни хазната.“

Данъчна политика

Основният апел към фискалните власти е запазване на стабилността на данъчната система. Резките промени могат да доведат до непредвидими последици, предупреди Негулова.
„Основно послание към политиците е данъчната политика да бъде съхранена такава, каквато е, защото големите и резки промени в данъчната система могат да доведат до непредвидими последствия. Защото ето, например, да вземем увеличаването на осигурителната тежест за човешките ресурси... В малкия бизнес това е много чувствителен въпрос. Първо, защото възнагражденията изпреварват производителността на труда, и второ, защото има много голяма конкуренция между малките предприятия и големите предприятия за привличане на качествен ресурс.“
Дефицитът на кадри и растежът на разходите за труд поставят под въпрос конкурентоспособността на предприятията. Малкият бизнес трудно се конкурира с големите компании при привличането на квалифициран ресурс, а ръстът на заплатите изпреварва реалната производителност, което налага прецизно планиране на фирмените стратегии.

Малкият и средният бизнес като двигател на икономическия растеж

Като гръбнак на българската икономика (генериращ 99% от икономическите субекти), МСП е истинският двигател на приходите в държавния хазна, каза Негулова. Посланието към власите при подготовката на бюджетната рамка е, че социалните разходи и публичните услуги са невъзможни без силна и подкрепена икономика.
„В този смисъл е важно да се осъзнае, че ние имаме общи интереси, че в крайна сметка сме в една лодка. Трябва да има високо ниво на чуваемост, на осъзнаване на процесите и на отговорно взимане на решения... За да можем да разчитаме на социални плащания, преразпределения през бюджета... всъщност някой първо трябва да изкара тези пари.“
Целия разговор може да гледате във видеото - тук.

Важни обществено-икономически и политически теми

БНТ

√ Сметната палата внесе в НС одитните доклади за социалните плащания, публичните финанси и АПИ – какви нарушения са открити?

Сметната палата внесе в Народното събрание одитните доклади за социалните плащания, публичните финанси и АПИ, възложени от парламента, като спази срока, определен от народните представители - до 30 октомври 2026 г., съобщиха от институцията.

Одит в АПИ

За периода януари 2020 - юни 2026 при бюджет от 11 млрд. лева, АПИ е сключила договори за 18 млрд. лева, посочват от Сметната палата. Докладът разкрива сериозни пропуски в стратегическото планиране на АПИ, както и липса на дългосрочна визия за развитие. Сред изводите са сключване на договори за обществени поръчки, за които няма осигурен финансов ресурс, извършване на плащания, едва когато има висок риск от натрупване на голям размер лихви за забава и/или влезли в сила съдебни решения. Открити са драстично ниски прогнозни стойности при обществени поръчки, за които впоследствие се сключват анекси на стойност, която е няколко пъти по-висока, както и недостатъчен и неефективен контрол, пропуски в документирането.

Целия одит за съответствие при финансовото управление на имуществото, поетите ангажименти, извършените дейности и отчетените разходи на Агенция „Пътна инфраструктура“ за периода от 01.01.2020 г. до 31.05.2026 г. вижте **тук**.

Одит в Министерството на финансите

Разходите за заплати за периода 2020-2025 г. са скочили над 2 пъти, като ръстът им изпреварва увеличението на приходите от данъци и икономическия растеж, води до по-голям дефицит и емитиране на нов дълг. Това констатира одитът на Сметната палата за въздействието на промените в нормативните актове върху държавния бюджет и показателите на Консолидираната фискална програма (КФП) за периода 01.01.2020 - 31.05.2026 г.

При одита се установява, че промените в нормативните атове не осигуряват устойчивост на събраните приходи за сметка на постоянното нарастване на разходите за персонал, които заемат основен дял в общия размер на разходите по КФП. Това нарушава баланса на публичните финанси, свива ресурса за инвестиции и налага системно емитиране на дълг, който се трансформира от инструмент за инвестиции в механизъм за покриване на текущи нужди, посочват от Сметната палата. Целият одит на публичните финанси може да видите **тук**.

Одит за социалните плащания

Нарастването на социалните плащания изпреварва икономическия растеж и приходите в държавата. Това е основният извод на одита на социалните плащания от бюджета на Министерството на труда и социалната политика и бюджета на държавното обществено осигуряване в НОИ за периода от 01.01.2020 г. до 30 юни 2026 г. С провежданата социална политика през този период се подобрява защитата на уязвимите групи, но се създава фискален риск, който рефлектира върху целия държавен бюджет и Консолидираната фискална програма.

Цената на провежданата социална политика за периода е създаването на структурно небалансирана, фискално натоварваща и негъвкава осигурително-социална система, която губи финансовата си автономност и се превръща в мащабна държавна социална програма, посочват от Сметната палата. Това налага бързи и адекватни управленски решения за стабилизиране на системата, за да се гарантира дългосрочната устойчивост на публичните финанси. Възможност да се усъвършенства процесът по разработване на държавната социална политика е да се извършват по-задълбочени предварителни оценки на въздействието и системно анализиране на кумулативния финансов ефект. Целият одит вижте **тук**.

√ Световните медии коментират изборната победа на Илияна Йотова и Кирил Вълчев

Кандидатпрезидентската двойка Илияна Йотова и Кирил Вълчев постигна убедителна победа на втория тур на президентските избори, коментират световните агенции.

ГЕРМАНИЯ

ДПА се позовава на прогнозите на социологическите агенции "Мяра" и "Алфа Рисърч". Според тях Йотова, бивша евродепутатка от групата на социалистите, подкрепена от управляващата лявоцентристка партия "Прогресивна България" (ПБ), получава около 58% от гласовете. Гюров се кандидатира с подкрепата на либерално-консервативната опозиция, като получи около 39%.

Резултатът означава, че президентската институция в България остава в ръцете на политик, произлязъл от левицата. Преди това Йотова беше говорител и висш функционер на БСП, наследничка на някогашната управляваща комунистическа партия. Йотова заемаше вицепрезидентския пост и пое президентските правомощия през януари, след като нейният съюзник Румен Радев подаде оставка, за да участва в предсрочните парламентарни избори. След победата на партията си "Прогресивна България" на изборите през април Радев стана министър-председател.

Президентските избори в страната, член на Европейския съюз и НАТО и разположена на източния фланг на двете организации, бяха до голяма степен засенчени от войната в Украйна, подчертава ДПА. Агенцията припомня, че по време на кампанията Йотова нееднократно призоваваше за постигане на мирно споразумение чрез преговори с Русия, като заявяваше, че иска да бъде "президент на мира". Тя също така посочи, че би била готова да разговаря с руския президент Владимир Путин, ако получи мандат от българските институции.

Преди да гласува, Йотова заяви, че иска България да бъде "силна държава в силна Европа", но също така страната да има собствена външна политика и да проявява независимост, когато става дума за защита на националния интерес.

За разлика от нея, Гюров се застъпи за по-тясно сътрудничество със западните партньори и за по-силна подкрепа за Украйна на фона на пълномащабното руско нашествие.

Президентските избори бяха възприемани и като тест за лявоцентристкото правителство на Радев, което встъпи в длъжност през май на фона на нарастващото обществено безпокойство заради увеличаващите се разходи за живот и цените на горивата.

Въпреки победата на Йотова, прозападната опозиция твърди, че резултатът отразява недоволството от управлението, отбелязва ДПА, като припомня обвиненията на Асен Василев, лидер на либералната партия "Продължаваме Промяната", че правителството не се справя с проблемите, свързани с доходите, цените и влиянието на олигарсите. Той посочи, че броят на гласовете за Гюров на балотажа е нараснал почти двойно в сравнение с първия тур.

Избирателната активност се оценява на едва 29,1%, според социолозите. Макар да е по-висока от тази на първия тур седмица по-рано, по-малко от 2 милиона от приблизително 6,5 милиона имащи право на глас български граждани са упражнили правото си на глас, посочва германската агенция.

САЩ

Подкрепяният от реформаторски и прозападни опозиционни партии Гюров се очаква да получи около 38% от гласовете, отбелязва Асошиейтед прес. Резултатите се очакват най-рано днес през деня.

Гюров вече призна поражението си, като заяви, че "така са гласували българските граждани", и добави, че резултатите трябва да бъдат приети такива, каквито са.

Според наблюдатели победа на Йотова ще остави президентската институция в ръцете на управляващото мнозинство. По думите им подобна концентрация на власт може да затрудни ефективното функциониране на механизмите за взаимно възпиране и контрол върху политическите решения на държавните институции.

ФРАНЦИЯ

Йотова спечели на фона на дълбоко разделение в българското общество и опасения за сигурността след инциденти в Черно море, пише Франс прес. Агенцията цитира социоложката Боряна Димитрова от института "Алфа Рисърч", според която Йотова е успяла да убеди избирателите, представяйки се като "президент на мира", на фона на опасения за сигурността след поредица от атаки с дронове срещу търговски кораби в Черно море, поредното разрастване на войната в съседна Украйна.

Според политолога Първан Симеонов ситуацията в Черно море е изиграла "много важна роля" в кампанията, но в крайна сметка привържениците на диалога надделяват по демографски и исторически причини.

Председателката на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен вече поздрави Йотова в Екс, като подчерта: "Очаквам с нетърпение да продължим съвместната си работа по въпросите на сигурността и отбраната, конкурентоспособността и енергийната независимост".

Президентските функции са предимно представителни, но държавният глава разполага с право на вето върху законите и е върховен главнокомандващ на въоръжените сили.

"Тези резултати отразяват реалната подкрепа за тандема Радев-Йотова. Не че всички избиратели ги харесват особено, но няма друга сериозна политическа алтернатива", според Илия Михайлов, 52-годишен университетски преподавател, цитиран от АФП.

Различните политически лагери вече не разговарят помежду си и не се признават взаимно, добавя той.

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

Президентските избори се провеждат на фона на поредица от атаки с дронове срещу търговски кораби край българското Черноморие през последния месец, които предизвикаха международно осъждане и опасения за разрастването на войната в Украйна, подчертава Ройтерс.

Смята се, че са загинали над 20 моряци, като ударите подтикнаха правителството да потърси помощ от съюзниците за укрепване на морската сигурност. В сряда гръцки контейнеровоз потъна, след като беше поразен от морски дронове.

И двамата кандидати за президент осъдиха атаките. Премиерът Румен Радев, който подкрепя Йотова, заяви, че резултатът от тези удари "облагодетелства Руската федерация". И двамата кандидати също така призоваха за прекратяване на войната чрез дипломация.

БНР

√ КЕВР решава за цената на природния газ през ноември

Комисията за енергийно и водно регулиране ще реши днес какви да са цените на природния газ през ноември.

Решението бе отложено с няколко дни с аргумента, че Булгаргаз ще потърси резерви, за да се смекчи скокът от 34 на сто, поискан от газовата ни компания.

Не се очаква новото предложение на Булгаргаз да се различава значително от предходното, тъй като единствената мярка, спомената от тях, бе, че ще ползват допълнителни количества от газохранилището в Чирен.

Постановената от регулатора цена ще влезе в сила със задна дата от първи ноември.

√ ОПЕК+ остави без промяна квотите за добив през декември

Страните производителки на петрол от неформалното обединение ОПЕК+ решиха днес да запазят без промяна квотите за добив и през декември, потвърждавайки очакванията, че до следващата година няма да променят политиката си на фона на продължаващата война в Близкия изток и нарушенията в доставките, които тя причинява, предадоха Ройтерс и ТАСС.

Седемте водещи държави в алианса – Саудитска Арабия, Русия, Ирак, Казахстан, Кувейт, Оман и Алжир, взеха решението на онлайн заседание днес, се посочва в изявление на картела.

Така квотата за добив на петрол на Русия за декември 2026 г. ще бъде 9,949 млн. барела на ден, на Саудитска Арабия – 10,478 млн. барела на ден, Ирак – 4,431 млн. барела на ден, Кувейт – 2,676 млн. барела на ден, Казахстан – 1,628 млн. барела на ден, Алжир – 1,007 млн. барела на ден, Оман – 841 000 барела на ден или бяз промяна спрямо квотите за септември, октомври и ноември 2026 г.

От април 2025 г. осемте водещи членки на ОПЕК+ (Саудитска Арабия, Русия, Ирак, Кувейт, Казахстан, Алжир, Оман, Обединените арабнски емирства) започнаха постепенно да връщат на пазара количествата, които по-рано съкратиха, а през септември 2025 г. напълно се отказаха от доброволните съкращения от 2,2 млн. барела на ден или с една година по-рано от първоначалния план. През октомври 2025 г. страните от ОПЕК+ започнаха постепенно да премахват още едно съкращение на производството на петрол от 1,65 млн. барела на ден.

От 1 май 2026 г., с излизането на ОАЕ от обединението, формат ще функционира под формата на "водеща седморка".

Investor.bg

√ Тръмп разрушава стария световен ред, а Канада и ЕС изграждат нов съюз

Европейският съюз (ЕС) се стреми да създаде нова основа за собственото си оцеляване, изправен пред нарастващ брой екзистенциални предизвикателства, много от които се задълбочават вследствие на разпадащите се отношения със САЩ. Според европейски представители ключов елемент от тази стратегия е съюзът с Канада.

„Ставаме свидетели на задълбочаващ се разпад на международния ред“, коментира председателят на Европейската комисия (ЕК) Урсула фон дер Лайен в Монреал преди срещата на върха с канадския министър-председател Марк Карни.

„Вече не можем да позволяваме да бъдем ограничавани от рамките на стария световен ред. Ще изградим съюз за бъдещето и започваме с Канада“, добавя тя.

Канада и ЕС се изправят пред бъдеще, в което новата ера на геополитическо съперничество, доминирана от САЩ и Китай, застрашава тяхната сигурност и икономическа стабилност.

В Монреал Карни и фон дер Лайен заявиха намерението си да изградят безпрецедентен съюз, който би превърнал Канада в първата асоциирана държава към ЕС. Според тях подобна форма на партньорство ще им осигури по-силни позиции срещу натиска и политиката на сплашване от страна на големите световни сили.

ЕС и Канада се ангажират с по-тясно партньорство

На срещата на върха ЕС и Канада поеха ангажимент да работят за изграждането на „все по-тясно партньорство“. То ще включва по-интегрирани вериги на доставки, координирани политики в областта на икономическата сигурност, сътрудничество в отбранителната промишленост и увеличаване на европейските инвестиции в добива на стратегически важни суровини в Канада, посочва се в съвместното изявление на двете страни.

Страните са се договори и да започнат оценка на възможностите за износ на втечнен природен газ от Канада към Европейския съюз.

Споразумението предвижда и планове за изграждане на нова подводна кабелна инфраструктура, която да подобри телекомуникационната свързаност между Канада, Европа и Азия.

Канада преразглежда уязвимостите на своята телекомуникационна мрежа, тъй като голяма част от трафика на данни и гласови комуникации в страната преминава през САЩ. Освен това страната не разполага със собствени подводни кабели, които да я свързват с останалия свят.

„Светът става все по-опасен и разделен“, коментира Карни пред журналисти. „Многостранните институции, на които някога разчитахме, отслабнаха", добавя той.

„Работим за възможно най-дълбокото партньорство, без то да достига до пълноправно членство, като Канада ще стане първата асоциирана държава към Европейския съюз“, каза още Карни. „Това е въпрос на суверенитет, на нашата способност да живеем живота си така, както желаем", добавя той.

Канада постепенно търси възможности за търговия отвъд САЩ

Делът на търговията на Канада с най-големия ѝ търговски партньор намалява след 2025 г.

Европейските лидери започнаха сериозно да преосмислят трансатлантическите отношения след публикуването на американската стратегия за национална сигурност през декември. В документа се предупреждава, че Европа е изправена пред „цивилизационно заличаване“ вследствие на десетилетия икономически упадък, както и политически и културни провали.

Германският канцлер Фридрих Мерц разкритикува доклада, като заяви, че досегашната представа за Запада вече не съществува. „В най-добрия случай това все още е географско понятие, но вече не е общност от ценности, която ни обединява“, казва той.

Френският президент Еманюел Макрон изрази още по-категорична позиция в изказванията си по-рано тази година. „Нашата цел не е да бъдем васали на две хегемонни сили. Не искаме да зависим от господството на Китай, нито да бъдем прекалено изложени на непредсказуемостта на САЩ“, каза той в Сеул.

В разговор с международни медии през февруари Макрон формулира проблема още по-директно, като определи заплахите от САЩ и Китай като „дълбок геополитически разрив“. Той предупреди, че ако Европа не предприеме действия, „след пет години ще сме изчезнали“.

Великобритания и Канада поддържат важни търговски отношения със страните от ЕС

Карни коментира , че през следващите месеци ще се срещне с председателя на ЕК Урсула фон дер Лайен и председателя на Европейския съвет Антонио Коща, за да определят „съдържанието, мащаба и обхвата“ на бъдещото асоциирано членство на Канада.

През март канадският кабинет ще проведе среща с политическото ръководство на Фон дер Лайен, известно като Колегиума на европейските комисари, за да обсъдят допълнително работата по споразумението. През юни Карни ще участва в среща на върха с лидерите на ЕС, на която се очаква преговорите да бъдат приключени.

Канада предлага привлекателна възможност за Европа да изпробва амбицията си за изграждане на мрежа от надеждни партньори. Страната разполага с огромни запаси от енергийни ресурси и стратегически важни полезни изкопаеми, както и има напреднали технологични възможности в областта на изкуствения интелект, квантовите изчисления и космическите технологии.

Същевременно Канада споделя европейските опасения относно прекомерната зависимост от по-големите световни сили, има сходни позиции по отношение на климатичните политики и подкрепата за Украйна.

„Що се отнася до Канада, съвсем ясно е, че имаме сходни ценности“, коментира европейският комисар по търговията Марош Шефчович в интервю за Bloomberg. „И двете страни могат да извлекат ползи от това сътрудничество", допълва той.

ЕС предлага на Канада огромен пазар и възможност за диверсификация

ЕС предлага на Канада достъп до пазар с около 450 млн. потребители, значителен производствен капацитет и възможност да намали огромната си зависимост от американската икономика.

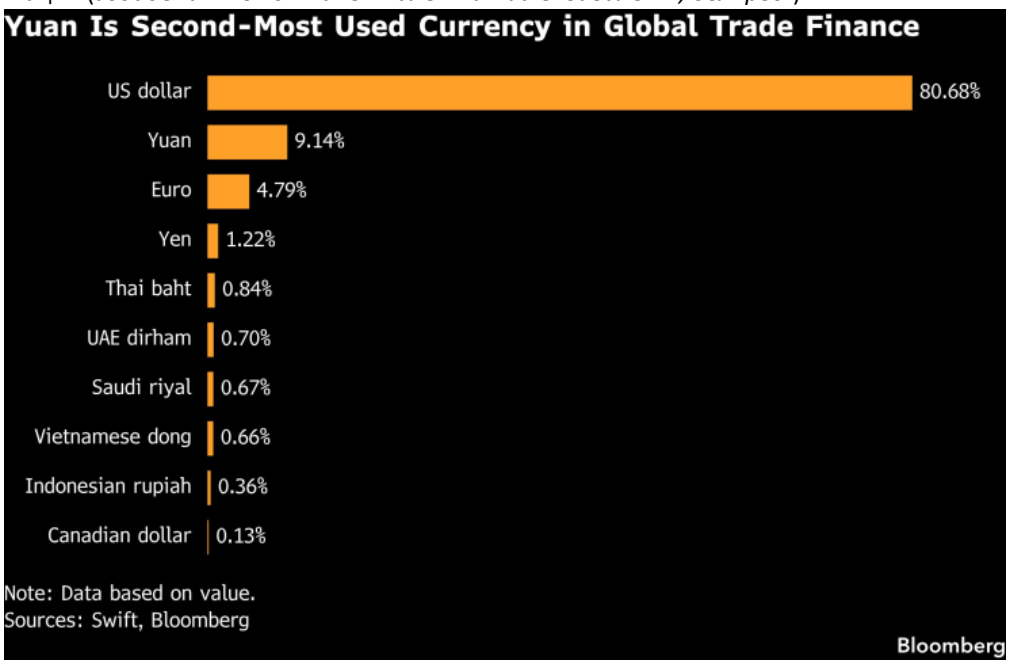
Правителството на Карни все още не е успяло да постигне търговско споразумение с администрацията на американския президент Доналд Тръмп. Двете страни си наложиха взаимни допълнителни мита, след като преговорите се провалиха през август. Макар че разговорите наскоро бяха подновени, няма признаци за скорошно споразумение. Тръмп дори заплаши да наложи по-високи мита върху канадския автомобилен сектор през януари.

Карни заяви, че по-тясното партньорство между Канада и ЕС е насочено към "създаване на възможности, изграждане на благоденствие, постигане на устойчиво развитие и укрепване на суверенитета.“

На въпроса защо двете страни трябва да положат тези усилия, той отговори: „За да можем да живеем живота си така, както избираме. Нашите граждани да могат да живеят по свой собствен начин и да се радват на пълните свободи, с които разполагат хората в Европейския съюз и в Канада.“

√ Планът на Китай да направи юана световна валута навлиза в нова фаза

Кампанията на Китай за насърчаване на международното използване на юана изглежда се засилва в опита на властите в Пекин да изградят по-цялостна финансова екосистема за валутата отвъд само разплащането при търговия, пише Bloomberg. Пекин е фокусиран върху развитието на инфраструктурата, за да разшири използването на юана в международното финансиране и инвестиции и за да укрепи ролята му като резервна валута. Това включва разширяване на гамата от налични инвестиционни продукти и финансови инструменти като деривати и инструменти за хеджиране, като същевременно улеснява кредитополучателите да емитират така наречените дим сум (*офшорни облигации, деноминирани в юани, бел. ред.*) и панда облигации (*издаденият в континентален Китай еквивалент, бел. ред.*).

Юанът е втората най-използвана валута в международните търговски финанси. Графика: Bloomberg LP

Предизвикателството пред Китай вече не е просто да убеди търговските си партньори да извършват разплащания в юани. Страната трябва също така да гарантира, че валутата има достатъчна ликвидност, канали за финансиране, инвестиционни продукти и резервни активи, за да играе по-голяма роля в световните портфейли и капиталовите потоци.

Bloomberg обобщава четири области, в които Пекин постига напредък към интернационализацията на юана:

1. Създаване на повече офшорни инвестиционни продукти в юани

Мерките за разширяване на офшорните инвестиционни продукти, деноминирани в юани, включват планове за увеличаване на мащаба и честотата на емитирането на държавни облигации в Хонконг, където политиците се стремят да развият кривата на доходността на валутата.

Властите в Хонконг също така проучват въвеждането на краткосрочни дългови инструменти в юани и планират да пуснат преработен фючърсен договор за злато, деноминиран в юани.

„Следващият фокус на политиката вероятно ще бъде върху ускоряването на развитието на пазарите на активи в юани“, посочва Томи Ву, старши икономист за Голям Китай и Северна Азия в Standard Chartered Plc в Хонконг. „Едно от ключовите предизвикателства е как да се възползваме от нарастващите нужди на международните инвеститори от диверсификация и да ги привлечем да увеличат инвестициите си в активи в юани“, коментира той.

2. Добавяне на деривати в юани и инструменти за хеджиране

Много чуждестранни инвеститори биха се въздържали от увеличаване на своите вложения в юани, освен ако нямат начини за управление на волатилността, лихвените проценти и валутните рискове.

Китайските власти се стремят да се справят с тези опасения по няколко начина, включително чрез разширяване на основната връзка за търговия с деривати с Хонконг, за да предоставят на чуждестранните инвеститори достъп до повече лихвени продукти в континенталната част на страната. През август те също така въведоха нов набор от фючърси на държавни облигации в Хонконг, предоставяйки на международните инвеститори още един инструмент за хеджиране.

„Институциите няма да държат значителни баланси в юани без инструменти, предлагащи подходяща продължителност, ликвидност и управление на риска“, посочва Томи Сие, ръководител на макроизследванията за Азия в Oversea-Chinese Banking Corp. в Сингапур. „Следователно липсващото парче от пъзела не е просто „повече активи в юани“, а пълна верига от активи и пасиви и хеджиране“, допълва той.

3. Задълбочаване на ролята на юана във финансирането

Континентален Китай и Хонконг се стремят да направят валутата по-широко използван финансов инструмент чрез разширяване на каналите за финансиране в страната и чужбина. Китай планира да направи емитирането и търговията с панда облигации по-достъпно за чуждестранните кредитополучатели. Панда облигациите са дълг, деноминиран в юани, емитиран в континентален Китай от чуждестранни организации.

Хонконг се стреми да насърчи по-нататъшното емитиране на дългови инструменти в юани на своя територия, като същевременно цели да разработи „усъвършенствана падежна структура“ за т.нар. „дим сум“ облигации – деноминирани в юани и емитирани извън континентален Китай. Градът също така работи за увеличаване на ликвидността в юани, което ще улесни правителствата и компаниите при набирането на средства във валутата.

4. Разширяване на трансграничния клиринг и сетълмент в юани

Китайската система за трансгранични плащания и сетълмент в юани набира скорост. Според данни, събрани от Bloomberg, годишният обем на трансакциите през 2025 г. е достигнал 180,2 трлн. юана (26,9 трлн. щатски долара) – почти четирикратно увеличение за период от 10 години.

Разрастващата се Система за трансгранични междубанкови плащания (CIPS) позволява на компаниите и финансовите институции по-лесно да извършват трансакции в юани извън пределите на Китай, отбелязва Ву от Standard Chartered.

„Можем да очакваме усилия за по-нататъшно разширяване на използването на CIPS за трансграничен клиринг и сетълмент, както и насърчаване на трансграничните плащания чрез QR кодове“, особено с Асоциацията на страните от Югоизточна Азия, посочва той.

Мениджър

√ От днес се подават „декларациите живот“ на българските пенсионери, живеещи извън ЕС

От днес започва да тече срокът, в който лицата, които получават българска пенсия, но са с местоживеене в държава, която не е член на Европейския съюз, и с която не се прилагат разпоредбите на международен договор за социална сигурност, по който България е страна, трябва да подадат декларация за продължаване на изплащането на пенсията. Документът, добил популярност като „декларация живот", трябва да бъде подаден от съответните лица до края на настоящата година, за да бъде продължено изплащането на българските им пенсии и през 2027 г., информират от НОИ.

Декларация живот се подава веднъж годишно между 1 ноември до 31 декември на всяка календарна година. В същият период пенсионерът трябва да се яви лично пред консулска служба или друг официален компетентен орган в държавата по местоживеене, който да завери декларацията.

Заверената декларация се адресира до териториалното поделение на НОИ, което изплаща пенсията. Тя може да бъде подадена лично или чрез упълномощено лице, както и да бъде изпратена в оригинал чрез пощенски оператор. Възможно е подаването да стане и по електронен път чрез Услуга 52 "Подаване на декларация за продължаване получаването на пенсия от Република България", достъпна с КЕП или ПИК на НОИ на Единния портал за електронни услуги на институцията. На интернет страницата на НОИ са налични двуезични формуляри на декларацията на следните езици: английски, испански, френски, немски, италиански и турски. Те могат да бъдат изтеглени от рубрика „Формуляри“, „Формуляри на декларации за изплащане на българска пенсия – за държави, за които не се прилагат регламенти и международни договори“.

√ Франция получи предупреждение за бюджета, след като Fitch понижи перспективата пред кредитния рейтинг на страната

Агенцията Fitch Ratings понижи перспективата пред кредитния рейтинг на Франция на „отрицателна“ – ход, който не беше предварително обявен и който подчертава колко бързо се влошава състоянието на публичните финанси в страната, пише Bloomberg.

„Тази промянаотразява влошаване спрямо прегледа ни от август, изразяващо се в по-слаб икономически растеж, по-високи разходи за обслужване на дълга и по-голям бюджетен дефицит“, се посочва в изявление на рейтинговата агенцията, публикувано късно в петък.

„Това влошава динамиката на дълга, която и без това беше на слаби изходни нива. Продължаващата политическа фрагментация и сложната социална обстановка правят постигането на трайна фискална консолидация още по-трудно“, допълват от Fitch

Кредитният рейтинг на Франция остава на ниво A+, което е същото ниво като на Португалия и Белгия и шест степени над категорията „боклук“ (junk).

Съобщението идва преди поредния уикенд с протести в редица градове, включително Париж. Властите се опитват да овладеят насилието след мащабните безредици, избухнали по-рано този месец.

„Политическите дебати, които се зараждат преди президентските избори, не засилиха значително увереността на Fitch, че е възможно трайно намаляване на дефицита“, се казва още в изявлението.

„Мащабните протести, свързани с обществените услуги и разходите за живот, допълнително усложняват социалния контекст за провеждане на фискална консолидация.“

Тази оценка е поредното доказателство за неспособността на Франция да намери начин да овладее нарастващия си дълг – проблем, който през последните седмици превърна страната в основен източник на тревога на пазара на държавни облигации. През този месец доходността по френските държавни ценни книжа се повиши повече, отколкото във всяка друга развита икономика, достигайки най-високото си ниво за последните 24 години.

Fitch заема подчертано активна позиция по отношение на Франция и нейните публични финанси, като често изпреварва основните си конкуренти при понижаването на рейтингите. За разлика от тях, агенцията Moody’s Ratings – чиято оценка за Франция е с една степен по-висока, миналата седмица реши да не променя рейтинга, макар и да запази „негативната“ перспектива.

Тогава министърът на финансите Ролан Лескюр приветства това решение, заявявайки, че то „признава устойчивостта на нашата икономика и надеждността на бюджета, представен от правителството“.

В петък обаче той звучеше доста по-сериозно, отбелязвайки, че оценката на Fitch „подчертава неотложната необходимост от приемане на отговорен бюджет преди края на годината“.

От агенцията отбелязват, че перспективите пред публичните финанси са се влошили в сравнение с последния път, когато са разглеждали ситуацията. „Изчисляваме, че кумулативната фискална корекция, необходима за стабилизиране на дълга, е нараснала до около 3,5% от БВП, спрямо 3,0% през август“, заявиха от Fitch.

Непрекъснато растящата планина от дългове на страната се подхранва от дефицит, който се очаква да достигне 5,4% от икономическото производство през тази година. Политическата безизходица, забавящият се икономически растеж и нарастващите разходи за лихви провалиха опитите за фискална консолидация.

Икономическите предизвикателства станаха още по-очевидни по-рано в петък, когато данните показаха свиване на икономическата активност през третото тримесечие, повлечена надолу от трайния спад в инвестициите.

Министър-председателят Себастиен Льокорню предложи законопроект, целящ рязко ограничаване на държавните разходи и увеличаване на данъчните приходи, за да се постигне целеви дефицит от 5% през следващата година. Бъдещето на този план обаче е несигурно, тъй като премиерът не разполага с мнозинство в парламента.

Опозиционните групи не са склонни на компромиси, тъй като са насочили вниманието си към президентските избори, които ще се проведат след шест месеца. Водещи кандидати – от крайнолевия до крайнодесния политически спектър, предлагат радикални промени в политиката, включително намаляване на възрастта за пенсиониране и значително повишаване на данъците за бизнеса.

Business.dir.bg

√ Румен Радев: България е извадена от "сивия списък" за пране на пари

България е извадена от "сивия списък" за пране на пари - решение, което възстановява международния авторитет на страната ни и открива нови възможности пред българската икономика, бизнеса и гражданите.

Кабинетът "Радев"

Това обяви в изявление към българските граждани министър-председателят Румен Радев, след като беше уведомен от министъра на правосъдието Найден Николов за решението, взето днес на пленарно заседание на Групата за финансови действия (FATF) в Париж.

Изваждането на България от "сивия списък" беше заложено като основен приоритет в управленската програма на правителството.

"За първи път българското правителство има в своята програма специален раздел за демонтаж на олигархичния модел и борба с корупцията, и то като първи раздел", подчерта премиерът. Той посочи, че този ангажимент е получил висока оценка при личната му среща с ръководството на Групата за финансови действия през септември.

За постигнатия успех са допринесли конкретните действия на правителството и законодателните мерки, приети от настоящото Народно събрание.

Страната ни беше официално предупредена през 2021 г. и включена в списъка през 2023 г. заради констатирани стратегически слабости в борбата с прането на пари и корупцията за десетгодишен период. Румен Радев припомни, че досегашните опити за излизане от списъка са били неуспешни поради липсата на достатъчна политическа воля или експертиза. Присъствието на България в него е нанасяло сериозни репутационни щети и е създавало затруднения както за икономиката, така и за българските граждани.

"Излизането от "сивия списък" означава повече доверие в страната ни, повече инвестиции, повече работни места. По-силна защита от онлайн и телефонни измами за гражданите и за бизнеса. По-слаб натиск върху цените. По-силна конкуренция и по-малко сива икономика. По-бързи и лесни плащания от и към чужбина", заяви министър-председателят, като откроi конкретните ползи от решението за българската икономика и бизнеса.

Изваждането от "сивия списък" слага край на сериозните затруднения при извършване на финансови операции с чужбина.

"Българските граждани няма да бъдат повече унижавани, подлагани на проверки, а нерядко и да получават отказ от разплащания от чужди банки", подчерта премиерът. Той откроi значението на тази промяна за българите, които работят зад граница и изпращат средства на семействата си, за студентите, които заплащат такси в чужбина, както и за всички, които получават доходи от чуждестранни лица и организации.

Министър-председателят благодари на всички, допринесли за постигнатия успех, и определи решението като ясен знак за стабилността на българските институции и важна стъпка по пътя към членството на страната в Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР).

Премиерът Румен Радев подчерта, че правителството ще работи за непрекъснато укрепване на системата за противодействие на корупцията и прането на пари, така че постигнатите резултати да бъдат трайни.

"Нашите усилия няма да спрат дотук", категоричен беше министър-председателят.

√ Срив на акциите на американските технологични компании

Акциите на водещите американски технологични компании се сринаха за втори пореден ден заради нарастващите опасения за многомиилиардните инвестиции в изкуствен интелект.

По време на петъчната търговия на борсата в Ню Йорк акциите на комаанията "Интел" се обезцениха с почти 30 процента, припомня БНР.

Продължиха да поевтиняват и ценните книжа на "Алфабет" - компанията, майка на "Гугъл". След 12-процентния си срив в четвъртък, в петък нейните акции отбелязаха ново понижение с близо процент и половина.

Спад отбелязаха и акциите на други технологични компании.

Въпреки че големите компании като "Майкрософт", "Мета", "Алфабет", "Оракъл" и "Амазон" влагат огромни средства в изкуствен интелект, печалбите им невинаги отговарят на очакванията, което плаши инвеститорите и поражда опасения от "балон" в сферата на новата технология, посочва Би Би Си.

3e-news.net

√ Брюксел влиза в битката за Арктика, но ледът се топи по-бързо от политиката

Брюксел и арктическите страни създават нов център за мониторинг, нова подводна инфраструктура и постоянен контрол на сенчестия флот. Русия също не стои със скръстени ръце, а много други държави искат пай от „новия център на властта в света“.

Климатът, защитата на критичната енергийна инфраструктура и развитието на потенциала за възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) ще бъдат ключови двигатели на новата стратегия на Европейския съюз. Планът за укрепването на този обширен и отдалечен регион е разработен съвместно от Европейската комисия, НАТО, Дания, Финландия, Швеция, Норвегия, Исландия, Великобритания, Канада и САЩ.

От плана на Брюксел става ясно, че за спасяването на Арктика, която се променя изключително бързо, ще се действа комплексно. Сред най-спешните приоритети е да се ограничи затоплянето ѝ, което е четири пъти по-бързо от средното за света. Това е довело до дисбаланс и разрушаване на ценни екосистеми и до нарушаване на поминъка на местните общности.

Арктика трябва да бъде опазена от геостратегически интереси, свързани с откриването на нови корабни маршрути и добива на ценни ресурси, настоява Брюксел пред своите партньори по проекта. Подчертава се, че икономическите интереси и просперитетът не бива да бъдат за сметка на половин милион граждани на ЕС.

През следващите години със стратегията ще се инвестира в сигурност и подводна инфраструктура, както и в подробно картографиране на новите маршрути на плавателните съдове. Колективните усилия на страните ще доведат до създаването на нов център за морска сигурност, обмен на информация и постоянен мониторинг. Като първа стъпка се предвижда създаването на Арктически кабелен хъб за наблюдение, защита и подпомагане на ремонта на подводни кабели в Северния Атлантик и Арктика. ЕС ще инвестира и в интелигентни технологии за откриване на потенциални заплахи за тази критична инфраструктура. Центърът ще бъде допълнително развит, така че да включва проследяване на кораби от сенчестия флот, откриване на незаконен риболов и замърсяване, както и подобряване на координацията при издирвателни и спасителни операции.

Амбицията за опазването на Арктика идва в момент, когато световните лидери се подготвят за предстоящата 31-ва климатична конференция на ООН (COP31) в Анталия, Турция, през ноември. Стратегията очертава няколко спешни мерки, които биха могли да бъдат добавени към широкия списък от приоритети за обсъждане от европейската делегация: ограничаване на бързото затопляне на климата, покачването на морското равнище и променящите се метеорологични модели. И на турска земя ще се търсят решения за борба с адските горещини, промените в екосистемите и подобряването на климатичния мониторинг — процеси, които засягат цяла Европа и в частност Арктика.

Наред с други инициативи ЕС ще работи с държавите членки и партньорите си за обмен на данни чрез OceanEye — новата инициатива на ЕС за мониторинг и наблюдение на океаните. Това ще спомогне за подобряване на климатичните прогнози, ще засили морската безопасност и ще подпомогне усилията за адаптиране към изменението на климата.

В Арктика се появяват възможности за икономическо сътрудничество в областта на възобновяемата енергия, критичните суровини, транспорта с двойно предназначение, цифровата свързаност и устойчивите морски индустрии.

Новата арктическа стратегия се основава на проблемите, установени в политиката на ЕС за Арктика от 2021 г., и отговаря на основните геополитически и екологични промени, настъпили оттогава. Най-видимата от тях е глобалното затопляне, което е причинило изчезването на близо 3 милиона квадратни километра арктически лед от 1979 г. насам — площ с размерите на Индия. Ледената покривка е изключително важна, тъй като отразява 70% от слънчевата топлина обратно в космоса, докато океаните отразяват едва 7%. За Брюксел някои факти може да са новост, но не и за канадците, които от десетилетия правят отчаяни опити да намалят топенето и по този начин да забавят затоплянето на планетата.

Иновации, геоинженерство и милиарди инвестиции

През лятото няколко нидерландски медии разказаха, че последните експерименти са били насочени към повторно замразяване на арктическия лед и дават надежда за бъдещето. Пробива се ледът, след което морска вода се изпомпва върху повърхността му и замръзва отново. По този начин се осигурява буфер през лятото, когато ледът започва да се топи

отново. Резултатът от този геоинженерен експеримент в Северна Канада е, че при температура от минус 40 градуса са извлечени 50 000 тона морска вода, която, изложена на арктическия въздух, веднага замръзва и образува допълнителен слой лед с дебелина 50 сантиметра, увеличавайки общата дебелина до 1,5 метра.

В свой коментар по темата нидерландският сайт bnr.nl отбелязва, че идеята може да проработи, тъй като наподобява практики за предотвратяване на ерозията по крайбрежните ивици и дюните. Местните власти извличат пясък от морското дъно, пренасят го на сушата и го разпределят по ерозиралите участъци, като по този начин компенсират загубените крайбрежни терени. Компанията Real Ice, която провежда проучвателните сондажи в Канада, е оценила, че ще са необходими много по-големи усилия и инвестиции в сравнение с Нидерландия. Става дума за 10 милиарда долара в дългосрочен план, за да се спре годишното топене на полярния лед.

Проектът, колкото и да е полезен, предизвиква негодувание сред еколозите, според които съставът на повторно замразения лед, образуван от инжектираната морска вода, се различава от този на естествения лед. Модифицираният лед е по-ярък и отразява повече светлина от „нормалния“ полярен лед. „Това е добре за целта, тъй като отразява повече слънчева топлина, но може би е по-малко благоприятно за флората и фауната, които живеят на, в и под леда.“

Паралелно с повторното замразяване се провеждат изследвания върху въздействието върху околната среда, коментира изследовател на леда пред британския вестник „Гардиън“. „Добре е да знаем как се променя околната среда, за да можем да се адаптираме към нея и да продължим да я защитаваме“, казва той и очаква повече резултати през следващите години.

Много преди Брюксел да се сети

Европейската комисия и държавите членки, разположени в Арктика или в близост до нея, едва през 2026 г. се сетиха за проблемите. Неправителствени организации, учени, стартъпи и местни общности от години алармират за необходимостта от внимание, политическа подкрепа и огромно финансиране.

През 2023 г. базираната в Делфт стартъп компания Arctic Reflections разработва план за разпръскване на огромни количества морска вода върху леда в района на Северния полюс, за да забави топенето му. Инициатор е предприемачът Фонгер Ипма, според когото изменението на климата създава огромен проблем, който се развива много по-бързо от очакваното. Според климатичните модели, разработени от екипа му, Северният полюс може да остане напълно без лед през лятото за първи път още през 30-те или 40-те години на това хилядолетие. „Може ефектът от забавянето да е минимален, но да не правиш нищо не е опция“, коментира той в интервю за нидерландското електронно издание NRC. Според цифровите модели на стартъпа всяка година трябва да се обработва площ от 100 000 квадратни километра — 2,5 пъти по-голяма от територията на Нидерландия.

Реалистично ли е това? „По принцип би трябвало да може да работи“, казва, макар и малко неуверено, Херман Рушенберг, професор по атмосферно дистанционно наблюдение в същия университет. Самият той не участва в проекта и отстрани вижда редица предизвикателства. Едно от тях е логистичното осигуряване на десетки плаващи турбини в океана. За професора логистиката не е най-големият проблем. По-трудно ще бъде да се изчислят различните странични фактори, като морските течения и последиците за екосистемите в Арктическо море.

Михиел ван ден Брьоке, професор по полярна метеорология в университета в Утрехт, е колкото любопитен, толкова и скептичен по отношение на Arctic Reflections. „Знаем, че изкуственото запазване на леда може да работи. Това се прави успешно например при някои ледници в Алпите чрез разполагане на големи отразяващи платна над останалите ледени маси. Но тук говорим за Северния полюс и това е съвсем различен мащаб.“ За да проработи идеята, трябва да се разработят нови технически решения, които да позволят достигането на необходимия мащаб. Но със сигурност трябва да се приветства фактът, че подобни стартъпи правят опити. „Може би ще открият нещо полезно“, надява се той.

В допълнение към всички технически нововъведения набирането на колосална сума от над 10 млрд. долара изисква безпрецедентни политически и организационни усилия, както и международно сътрудничество. В университета в Кеймбридж има Център за изследване на климата, където се провеждат проучвания по този въпрос. Във Финландия действа младежкото движение Operaatio Arktis, в САЩ — неправителствената организация Ocean Visions, а в Уелс има стартъп компанията Real Ice.

Но дори ако проектът може да бъде разширен до необходимия мащаб, все още остава въпросът какво въздействие оказват изпомпването на морска вода и изкуственото създаване на лед върху арктическата екосистема. Ами ако заедно с морската вода инсталациите изхвърлят върху леда и риби, раци, планктон? Решението на един проблем понякога може да доведе до нови проблеми. Може ли това да бъде предотвратено? Именно това е един от въпросите, които учените искат да проучат по време на полевия тест.

Геополитическа хапка и битка за милиарди

Арктика има нужда от милиарди инвестиции за опазване на климата, но и от сигурност. Северният полюс вече не е пусто ледено поле. Районът се е превърнал в нов фронт на геополитиката, климата и суровините, както го определи преди време бившият командир на въоръжените сили Том Мидендорп. Докато Доналд Тръмп насочва вниманието си към Канада и Гренландия, Русия засилва военното си присъствие в Сибир. Причината се крие в изменението на климата и топенето на ледовете, които отварят нови корабоплавателни маршрути и правят ценните суровини по-достъпни.

Москва предприема действия за увеличаване на присъствието си на север. Появяват се нови корабоплавателни маршрути. Например северно от Русия се строят нови пристанища и се модернизират военни бази от времето на Студената война.

„Арктика ще бъде един от новите центрове на власт в света. Тези, които контролират Северния полюс, ще имат контрол и върху новите корабоплавателни маршрути, които се създават там. А с това — и върху част от световната търговия и достъпа до ценни суровини“, прогнозира Том Мидендорп. Той допълва, че контролът над арктическия регион скоро ще определя отчасти и глобалната стабилност.

Арктика ще играе роля в нарастващата конфронтация между НАТО и Русия. Важен аспект от нея е милитаризацията на района. Поради топенето на ледовете северните морски пътища скоро може да станат достъпни за Русия през цялата година, което би представлявало голяма стратегическа промяна. „Русия основно разчиташе на Черно море за достъп до океаните. Но скоро ще може да достига директно както до Атлантическия, така и до Тихия океан през север. Ето защо Русия сега инвестира сериозно във военно присъствие в Арктическия регион, за да се възползва максимално от този нов достъп“, коментира Мидендорп в интервю през 2025 г.

В момента 60% от Арктика е под знамето на Руската федерация. Русия систематично работи за изграждането на „желязна завеса на Севера“ чрез военно натрупване, енергийна политика и геополитически контрол. Тя отваря отново десетки бивши съветски бази, инсталира системи за противоракетна отбрана и разширява Северния флот с ядрени подводници, наред с други мерки. Страната постига и икономически напредък с мащабни проекти за добив на нефт и газ и производство на втечнен природен газ в Сибир, в които Китай също инвестира. За Русия е от решаващо значение да получи контрол над новите морски пътища. Това значително укрепва стратегическата ѝ позиция.

Ами местните?

Страни, които нямат територия в Арктика, също проявяват интерес към региона. Индия например обяви стратегия за Арктика през 2022 г. От 2008 г. страната има изследователска станция в района, тъй като топенето на ледниците влияе върху мусонните дъждове, които са от решаващо значение за индийското производство на храни, включително соя и ориз. Япония наблюдава арктическия регион, за да проучи научно как топенето на морския лед влияе върху обилните снеговалежи в Източна Азия. Затова много страни създават изследователски станции, особено на Шпицберген — уникална част от арктическия регион. Турция се присъедини към Договора от Свалбард през март 2025 г., за да може да провежда научни изследвания. Дори Северна Корея е подписала споразумението, въпреки че дейността ѝ е ограничена. Сингапур вече има статут на наблюдател в Арктическия съвет.

За коренното население в района ситуацията е тежка. Решенията често се вземат без неговото съгласие. В Гренландия, стратегически важен район заради минералните ресурси и географското си положение, външната намеса води до нарастваща съпротива.

√ Германия стеснява търсенето на място за хранилище за РАО

Федералната компания за погребване на радиоактивни отпадъци заяви, че през последната година е намалила площта, която разглежда в процедурата за избор на място за планираното хранилище за високоактивни радиоактивни отпадъци в Германия, от 25% от територията на страната до по-малко от 5%.

Законът за търсене и избор на място за хранилище за високоактивни отпадъци предвижда многоетапно търсене на място с най-добрите възможни мерки за безопасност и пълното участие на обществеността, особено в регионите, където ще бъдат разположени обектите, информира world-nuclear-news.

През септември 2020 г. Федералната компания за погребване на радиоактивни отпадъци (BGE) публикува списък с потенциални места за съхранение на радиоактивни отпадъци в Германия. В него са посочени 90 зони, покриващи 54% от повърхността на страната, като потенциално геологично подходящи.

Идентифицирането на потенциални зони за повърхностно проучване се основава на 90-те подобласти, публикувани през 2020 г. В този процес BGE оценява подобластите стъпка по стъпка като част от „представителни предварителни анализи на безопасността“, използвайки четири стъпки за оценка, за да оцени пригодността на подобластите за безопасно

окончателно погребване на високоактивни радиоактивни отпадъци. Към момента 36 подобласти все още се проучват като част от предварителните анализи на безопасността. От зоните, които се представят най-добре в предварителния анализ на безопасността, се идентифицират потенциални райони за повърхностно проучване, използвайки геонаучните критерии за претегляне, определени от закона.

BGE заяви, че зоните, които все още се разглеждат допълнително, се намират в Южна Германия, Източна Германия и Северна и Северозападна Германия. Компанията възнамерява да предложи малък брой места (между пет и десет) за повърхностно проучване на Федералната служба за безопасност на управлението на ядрените отпадъци до края на 2027 г. Окончателното решение за избор на място е планирано за 2031 г. с цел мястото да започне да се използва през 2050 г.

Bloomberg TV Bulgaria

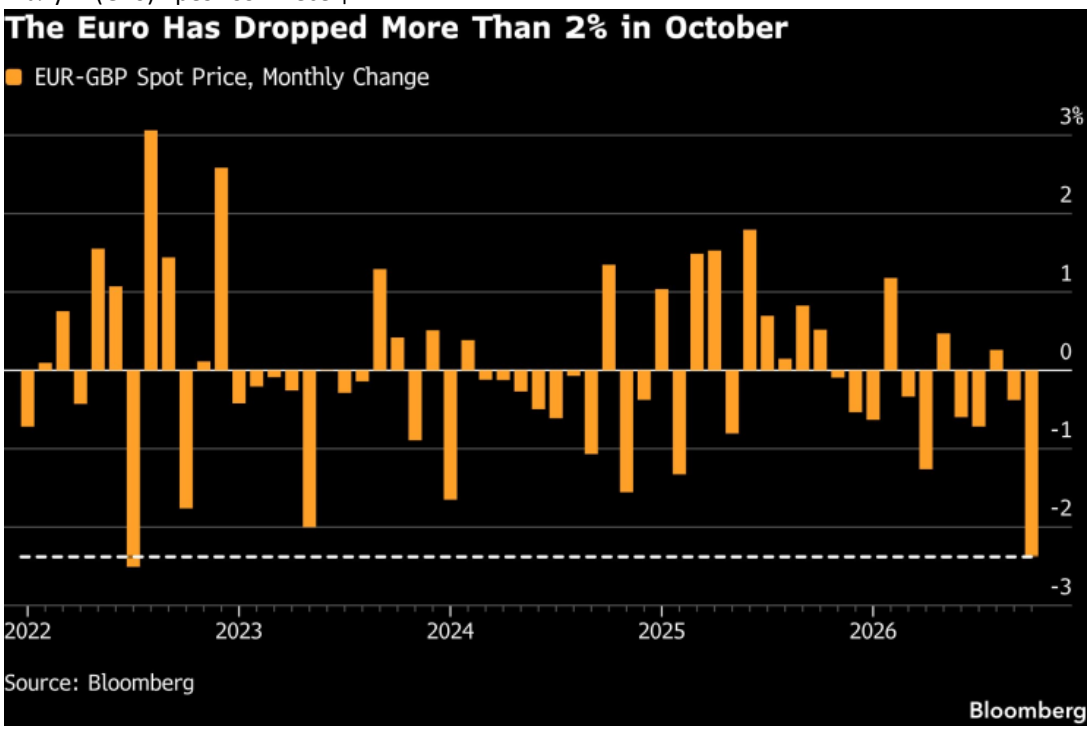
√ Еврото се насочва към най-слабия си месец спрямо паунда от 2022 г.

- Еврото е поевтиняло с над 2% спрямо паунда през октомври - най-слабото му месечно представяне от юли 2022 г.
- Бюджетният дефицит и политическата нестабилност във Франция повишават доходността по държавните облигации до 25-годишен връх
- По-добрите икономически данни и относителната устойчивост на британската икономика подкрепят паунда

Еврото е напът да отбележи най-слабото си месечно представяне спрямо британската лира от повече от четири години насам, тъй като опасенията за перспективите пред Франция оказват натиск върху единната валута.

Съпоставката между нестабилната политическа и фискална ситуация във Франция и относителната стабилност на Великобритания стана особено видима след представянето на сравнително умерен бюджет в Обединеното кралство тази седмица.

В петък еврото поевтиня до най-ниското си ниво спрямо паунда от април 2025 г. През октомври то е загубило над 2% от стойността си спрямо британската валута, което го поставя на път да регистрира най-слабото си месечно представяне от юли 2022 г. Междувременно паундът е поскъпнал спрямо еврото повече, отколкото всяка друга валута от групата на десетте най-търгувани валути (G10) през този месец.

Еврото е поевтиняло с над 2% през октомври

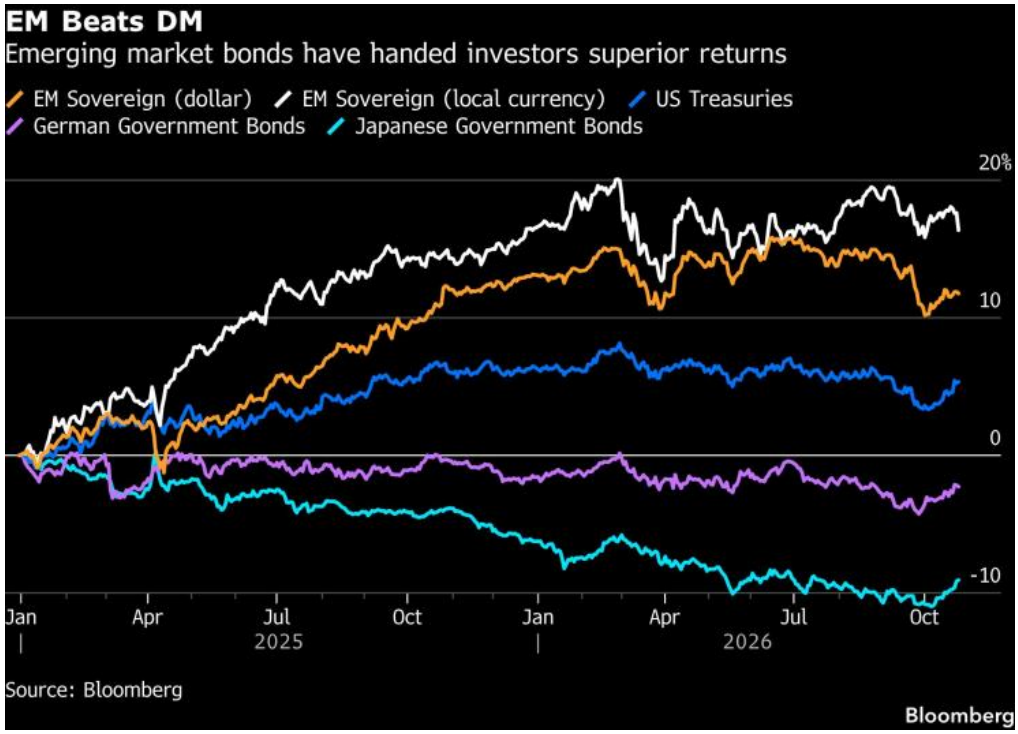
Трудностите на Франция да овладее бюджетния си дефицит предизвикаха резки движения на облигационния пазар. Разходите по държавните заеми достигнаха най-високото си равнище от 25 години, което оказва натиск върху еврото и перспективите пред него.

В същото време страната е разтърсвана от протести заради образователната система и поскъпването на живота в навечерието на парламентарните избори догодина.
Съчетанието от нарастващи политически и фискални рискове във втората по големина икономика в еврозоната и относителната икономическа устойчивост на Великобритания предполага, че тенденцията при валутната двойка EUR/GBP ще продължи, коментира Маркъс Дженингс, стратег в Wells Fargo.
„Икономическият растеж в еврозоната показва признаци на забавяне, докато Великобритания продължава да изненадва положително“, посочва Дженингс. Той очаква валутната двойка да се понижи до около 0,83 до края на годината.
Поредица от по-добри от очакваното икономически данни от Великобритания подкрепи паунда и накара Международния валутен фонд да повиши прогнозата си за икономическия растеж на страната по-рано този месец.
Въпреки това Великобритания също има свои фискални проблеми, които оказват натиск върху паунда спрямо долара. Много инвеститори поставят под съмнение способността на правителството да изпълни ангажимента си за ограничаване на публичните разходи. Същевременно се смята, че тези ограничения ще възпрепятстват икономическия растеж през следващите години.
Засега пазарът на опции сигнализира за влошаване на нагласите към еврото спрямо паунда. Това представлява рязък обрат спрямо достигнатия в четвъртък четириседмичен връх, след като Европейската централна банка отхвърли засилващите се очаквания, че може да се намеси, за да ограничи разпродажбите на френски държавни облигации.
Проблемите на Франция „поставиха паунда в сравнително благоприятна светлина“, коментира Джейн Фоли, ръководител на анализа на валутите от групата G10 в Rabobank. Според нея политическите рискове ще продължат да оказват натиск върху еврото и през следващата година.

√ Франция, Бразилия разкриват нова ера за развиващите се пазари

- Министърът на финансите на Аржентина предупреди, че ако една значима държава изпадне в затруднение, това може да създаде системен риск и да засегне всички развиващи се пазари.
- Въпреки срива на бразилските пазари, ефектът на заразата остана ограничен, като валути като мексиканското и чилийското песо дори отбелязаха ръст спрямо долара.
- Развиващите се пазари вече не се смятат за „безнадеждни случаи“ – напротив, много развити пазари сега се конкурират за това определение, а облигациите на някои развиващи се нации носят по-ниска доходност от американските държавни ценни книжа.

Наскоро, по време на ежегоден международен форум и на фона на всеобщ ентусиазъм относно устойчивостта на развиващите се пазари, министърът на финансите на Аржентина отправи предупреждение. Малко повече от седмица преди срива на бразилските пазари, Луис Капуто заяви: „Достатъчно е само една държава – една значима държава – да изпадне в затруднение, за да възникне системен риск, който да засегне всички нас.“
Макар да е спорно дали изненадващият резултат от изборите в Бразилия на 25 октомври може да се определи като „затруднение“, сривът на пазарите в най-голямата икономика на Латинска Америка послужи като тест за това доколко стабилен е класът активи на развиващите се пазари. Засега ефектът на заразата е ограничен. Дори когато миналия понеделник активите в Бразилия поевтиняха рязко, валути като мексиканското и чилийското песо отбелязаха ръст спрямо долара, на фона на 9-процентен спад на бразилския реал. Колумбия пък пласира рекорден обем дългови книжа, деноминирани в долари.
Част от тази устойчивост се дължи на усилията на политиците в развиващите се страни да овладеят инфлацията и да избегнат неустойчиви нива на задлъжнялост. Друг важен аспект, който привлича вниманието, е, че активите на развитите държави вече не се възприемат като притежаващи онзи огромен „запас на сигурност“, с който се свързваха преди.
По време на годишните срещи на Международния валутен фонд и Световната банка в Банкок в средата на октомври – където Капуто сподели пред репортери, че е „малко скептичен“ относно новата ера за развиващите се пазари – дискусиите около държава в затруднение не се отнасяха за бедна нация, а за богата: Франция.
„Развиващите се пазари вече не се възприемат като „безнадеждни случаи“, заяви Тимъти Аш, старши стратег по държавен дълг на развиващите се пазари в RBC BlueBay Asset Management, който присъства на срещите на МВФ и Световната банка в Банкок. „Много развити пазари сега се конкурират за този етикет.“

Развиващите се пазари изпреварват развитите | Облигациите на развиващите се пазари донесоха на инвеститорите по-добра доходност

Рязката разпродажба на френски държавен дълг през септември, предшестваща форума в Банкок, не е първият случай, в който проблемите на някоя развита страна привличат вниманието на политиците. През 2022 г. активите на Обединеното кралство поевтиняха рязко заради опасения относно неустойчива фискална политика – точно преди годишната среща на Международния валутен фонд и Световната банка.

Шега от МВФ

Роберто Кампос Нето, тогавашен управител на централната банка на Бразилия, дори отбеляза по онова време, че кризата във Великобритания му напомня за предизвикателствата, пред които самият той е изправен като отговорник за икономическата политика на развиващ се пазар.

Наталия Гурушина, главен икономист за развиващите се пазари във VanEck, си спомня една шега, разказвана на друга среща на МВФ през последните години: че Фондът може би ще трябва да изготви пакет за финансова помощ – включващ обичайните изисквания за фискални икономии – за най-голямата развита икономика в света: САЩ.

„Звучи като безумно предложение, но то подсказва нещо важно – статутът на „сигурно убежище“ на някои развити пазари започва да се поставя под въпрос“, каза тя.

След като преминаха през множество дългови кризи през XX век, много държави в Латинска Америка, Азия и други региони въведоха парични и фискални правила, целящи да гарантират ценова стабилност и умереност при вземането на заеми. Когато пандемията от Covid предизвика скок на инфлационния натиск, много от тях – от Мексико и Бразилия до Южна Африка – повишиха лихвените проценти още преди Федералния резерв на САЩ.

"По-ефективни"

„Те се оказаха много, много по-ефективни в изпреварването на инфлационния ръст, докато централните банки на развитите пазари – и особено Фед – проявиха предпазливост и бяха много по-склонни да запазят досегашната си политика без промяна“, коментира Субадра Раджапа, ръководител на отдела за анализи за Северна и Южна Америка в Societe Generale SA.

Нека уточним: инвеститорите в облигации на развиващите се пазари все още изискват премии в сравнение с развитите пазари. Книжата, деноминирани в долари, са донесли на инвеститорите доходност от над 12% от края на 2024 г. насам – повече от два пъти над тази при американските държавни ценни книжа. Друг индекс, проследяващ държавния дълг на развиващите се страни, емитиран в местна валута, е отбелязал ръст от почти 16%.

Данни, събрани от JPMorgan Chase & Co., обаче показват, че допълнителната доходност, изисквана за държавни облигации на развиващите се пазари (деноминирани в долари) спрямо американските държавни ценни книжа, е близо до най-ниското си ниво от почти две десетилетия насам.

Що се отнася до дълга в местна валута, облигациите на някои развиващи се страни носят дори по-ниска доходност от американските държавни ценни книжа – макар че това излага чуждестранните инвеститори на валутен риск.

"Различна парадигма"

За политиците и инвеститорите на развиващите се пазари ситуацията изглежда така, сякаш светът се е обърнал с главата надолу.

„Няма да се изненадам, ако отрицателните спредове между облигациите на развиващите се пазари и американските държавни ценни книжа станат по-често явление“, коментира Гурушина.

Рик Рийдър, главен инвестиционен директор за глобални инструменти с фиксирана доходност в BlackRock Inc., е сред онези, които следят дълговите инструменти на развиващите се пазари. Тъй като много от тези страни „започват да преодоляват пика на инфлацията, развиващите се пазари представляват интересна възможност за допълване на портфейла в момента“ – особено ако доларът остане сравнително стабилен, отбелязва той.

„Развиващите се пазари функционират в рамките на съвсем различна парадигма в сравнение с развитите пазари“, заяви Рийдър в скорошно интервю за Bloomberg.

Изненадващият изборен резултат в Бразилия – най-голямата икономика в Латинска Америка, където левият президент Луиз Инасио Лула да Силва победи пробизнес ориентирания кандидат Флавио Болсонаро – се превърна в поредното изпитание за този клас активи. Докато индексът на акциите MSCI Brazil се срина с повече от 19%, индексът MSCI Emerging Markets (за развиващите се пазари) загуби по-малко от 1% в понеделника след изборите. В края на седмицата двата индекса отчетоха спад съответно от 22% и под 1%.

Промяна в нагласите на инвестиционните банки

Паричните потоци се оказаха устойчиви. Според данни на EPFR Global, обработени от Bank of America Corp., фондовете, инвестиращи в дългови инструменти на развиващите се страни, са отчели приток на капитали за 13-та поредна седмица (към 28 октомври).

Традиционно се смяташе, че за развиващите се пазари са характерни три основни условия. Те включваха сравнително по-ниски нива на доход на глава от населението, финансови пазари, силно обвързани с политическата обстановка, както и тясна корелация между валутните курсове и лихвените проценти – при която обезценяването на валутата неизменно водеше до по-високи разходи за заемане на средства.

Но сега, според Ернесто Ревия от Citigroup Inc., за много от тези държави е в сила единствено първият критерий. Главният икономист на банката за Латинска Америка отбелязва също, че „няма съмнение, че в някои отношения развитите страни започват все повече да приличат на развиващите се пазари“.

Разделението на света на развиващи се и развити пазари остава в основата на организационната структура на повечето инвестиционни банки.

„Но дейността на тези звена – по отношение на анализите, стратегиите за търговия и разбирането на икономиките – в днешно време става все по-сходна“, казва Ревия.

Капитал

√ Сребърно цунами: В Германия ще се освободят над 5 млн. имота

Представете си, че сте на 70-75 години и живеете в къща от 160 кв.м, с голяма градина, с дизелово парно в мазето и стръмни стълби към спалните на втория етаж. Градината иска доста труд, цялата къща (която също не е в първа младост) иска поддръжка, стълбите от година на година стават все по-стръмни, а тези 160 кв.м очевидно са прекалено много за обитателите - един-двама пенсионери. На този (наистина, луксозен) проблем се натъкват в момента милиони германци.

Тъкмо поколението на така наречените бумъри притежава огромна част от германските имоти. През следващите две десетилетия милиони от тези имоти вероятно ще излязат на пазара, защото, образно казано, бумърите ги болят ставите, гръбнакът и какво ли не още, а някои от тях ще заживеят в домове за възрастни хора. На пръв поглед това ще облекчи жилищната криза и ще свали цените, но експертите предупреждават, че нещата не са толкова прости.

Актуални проучвания откриха явлението "сребърно цунами"

Две нови изследвания дават представа за мащаба на промяната. Според анализ на платформата за недвижими имоти Jacasa от септември 2026 около 4.8 млн. жилищни имота, или приблизително 32% от целия частен жилищен фонд, принадлежат на поколението на бумърите. Компанията прогнозира, че значителна част от тях ще сменят собствениците си през следващите 15-25 години.

Публикуваното на 16 октомври изследване на Германския икономически институт (IW) разширява картината. Около 5.3 млн. домакинства в страната на възраст над 65 години притежават собствен, обширен недвижим имот, докато приблизително същият брой домакинства на възраст между 30 и 44 години живеят под наем и по-натясно. Според IW почти половината собственици над 65 години, или около 2.6 млн. домакинства, смятат жилището си за прекалено голямо. За тези хора един по-малък апартамент би означавал по-малко разходи за отопление, поддръжка и ремонти, както и по-лесно всекидневие. Но тази сметка има и обратна страна. На такава възраст човек трудно започва отначало, трудно се разделя с десетилетия спомени, със съседите и познатите, с всекидневната си рутина.

Групата на пенсионерите в Германия става все по-многочислена

Освен това много пенсионери живеят в отдавна изплатени имоти, докато покупката на по-малък апартамент ги натоварва с нови разходи и данъци. Пък и подходящите жилища без стълби и с достъпна инфраструктура са сред най-дефицитните. Затова мнозина предпочитат да си останат в старата къща дори когато използват само част от нея. Ето защо Асоциацията на банките Sparda настоява за подкрепа на доброволното преместване или на разделянето на големи жилища. "Никой не бива да бъде принуждаван да напуска дома си", подчертава Флориан Ренч, председател на асоциацията.

Цунамито всъщност е бавен процес

В германските медии новото явление получи звучното име Silver Tsunami - "сребърно цунами". Но всъщност става дума не за внезапна вълна, а за бавна промяна.

"Това не е голямо събитие, което ще настъпи в определен ден или година. Това е процес", обяснява пред обществената медия ARD Бьорн Колбмьолер, основател на Jacasa. Според него през следващите 15-25 години този процес ще доведе както до милиони премествания, така и до прехвърляне по наследство или дългогодишни грижи за възрастни и безпомощни хора.

Очаква се, че най-голям брой имоти ще сменят собствениците си в периода между 2040 и 2050 г. Няма обаче благонадеждна прогноза колко от потенциалните 5.3 млн. жилища действително ще излязат на свободния пазар. Някои ще останат в семейството, други ще бъдат отдавани под наем, а в трети ще продължат да живеят възрастните им собственици, които в някои случаи ще се нуждаят и от грижи, тоест от финансов ресурс.

Къщите са на село, купувачите - в града

Обаче надеждата, че жилищната криза ще се реши по демографски път, се разклаща най-вече по друга причина - географската. Защото значителна част от потенциално освобождаващите се имоти се намират в малки градове и селски райони, докато младите семейства търсят жилища около икономическите центрове. Тоест в германската провинция много къщи могат да опустеят, докато в Мюнхен, Берлин или Хамбург недостигът на достъпни жилища ще си остане остър.

Значение има и възрастта на имотите. Част от домовете на бумърите са строени преди десетилетия и ще изискват инвестиции в изолация, отопление, покриви и електрически инсталации. Така че за купувача привидно изгодната цена може да се окаже само началото на един значително по-скъп проект. Компанията за имотни оценки Heid предупреждава, че особено уязвими ще бъдат старите сгради с голяма нужда от модернизация в райони със слабо търсене.

Ще паднат ли цените

Отговорът все повече ще зависи пак от географията. В икономически слабите райони увеличеното предлагане може да доведе до поевтиняване и голямо предлагане на имоти на пазара. В големите градове ефектът вероятно ще бъде значително по-слаб.

"В големите градски агломерации почти няма да видим увеличение на предложенията за покупка", прогнозира пред ARD икономистът Томас Байерле от Университета по приложни науки в Биберах. Според него търсенето ще продължи да се концентрира в метрополиите, докато в структурно слабите райони някои къщи може изобщо да не намерят купувач.

Не само германски феномен

Подобно разминаване се наблюдава и във Великобритания. Според официалното английско жилищно изследване за 2024-2025 г. 58% от домакинствата над 65 години разполагат с поне две спални повече, отколкото са им необходими по статистически критерии. Сред възрастните, които искат да се преместят, 28% изразяват желанието си за по-малко жилище. Германия следователно не е изключение, а част от по-широка демографска промяна. Тя обещава повече имоти на пазара, но не и автоматично по-достъпни домове там, където са най-нужни.

За едни наследената къща ще бъде шанс за собствено жилище на добра цена. За други - трудно продаваем имот, който изисква скъп ремонт. А за големите германски градове "сребърното цунами" едва ли ще донесе спасението, на което се надяват младите купувачи.

Cross.bg

√ Теми и гости в сутрешните блокове

БНТ, „Денят започва"

- Тема: Резултати от изборите за президент
- Тема: Как протече изборният ден?
- Тема: Протестите в Европа
- Тема: Сигурността в Черно море след атаките
- Тема: Изборът на нов състав на ВСС
- Тема: Без влакове от 1. до 11. коловоз на Централна гара
- Тема: За интереса към Космоса и науката

√ Преглед на печата

в. 24 часа - 3 месеца бури до клетвата на първата избрана жена президент
в. Труд - Илияна Йотова - седмият президент на България
в. Телеграф - Тя е седмият президент
Водещи заглавия на вътрешните страници
в. 24 часа - Българският хляб е най-евтин, но млякото ни най-скъпо в Европа
в. 24 часа - Фирмените жилища пренареждат пазара, вече са 13% от всички в София в. Труд - стр. 3 - Двойни цени на тока при свободен пазар
в. Труд - Иманяри признаха вина за обири на тракийски могили
в. Телеграф - Златото рекордно евтино
в. Телеграф - Връщат царе и светци на улиците
Водещи интервюта
в. 24 часа - Димитър Гърдев: Ударите в Черно море са за всяване на страх - НАТО е ограничена там
в. Труд - Проф. д-р Георги Чернев: Приемът на много медикаменти, възрастта и ракът вървят ръка за ръка
в. Телеграф - Д-р Лиляна Димитрова: Парите изместиха човечността
Водещи анализи
в. 24 часа - Гласуваме различно, но не сме врагове - да се научим да печелим заедно
в. Труд - На кого служат частните дигитални долари?
в. Телеграф - Победата на Йотова е вот на доверие към властта
